

IN CURANDA ELEPHANTIASI quid intersit inter Neotericos, & inter Græcos omnes, Latinos seniores, & Arabicos.

CAP. XXVII.

NNCIPIAM primum à Galeni historiis, qui libro de Subfiguratione empirica ad verbum cap. 12. ita scripsit: Erat apud nos in Asia in pago quodam elephantiasii vir laborans, qui à principio quidem reliquis convivebat, & cum familiaribus versabatur; ubi vero ex consuetudine contagio maculari cæperunt, ipseque iam factore, & horribili specie detestandus esset, in edito loco prope pagum juxta aquæ rivulum, pagani tabernaculum ægro habitandum struxere, cui deinceps dia-

diarium alimentum subministrarent. Proxima æstate circa Canis exortum, colonis vicinam segetem mentibus, minister odorati vini lagenam quam attulerat propè agri marginem dimittens abiit. Coloni labore functi cum ad pocula accessissent, ac quidam eorum adolescens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera simul collapsa, bibituros non minus abominatione, quam metu consternavit: ac ipsi quidem aquam potantes vinum ægroranti attulerunt, humanè se acturos existimantes, si tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni haustu plane futuram arbitrabantur. At ille novo quodam profusque admirando eventu, ab ipso potu sanatus est: excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidosa, non secus ac si cancris, locustisvè, aut cæteris huiusmodi crustaceis animalibus testam, qua conteguntur, abscinderes. Nec dissimile in Myfia Asiæ, non pro-

ET FACULTATIBUS. 119

procul à nostro municipio contigit. Virerat prædives, elephanticus; hic ancillam suam formosam deperibat. contra, illa foedum hominem odio habebat, aliisque amantibus clandestinè miscebatur, cujus doli consciis duabus ancillis contubernalibus utebatur, alterea penii præerat, altera cællæ vinariæ. Accesserat æger certa sibi promissa spe salutis, ad quosdam aquarum calidarum fontes, ubi multa viperarum vis ob squallorem, ariditatemque loci scatebat. In vini igitur lagenam parum diligenter servatam vipera irrepsit, quam cum suffocatam deprehendisset ancilla, rata fore, ut odiosus homo eo veneno facile interiret, cœnanti alacriter obtulit; evenereque eadem omnino, quæ supra de pago retulimus. Atque hæc equidem duo sunt experientiæ documenta, quæ casus attulit. Nunc verò tertium adjungam, quod imitatio effecit. Philosopho quidam, multos antea annos hac ipsa ægritudine

effli-

afflictim laboranti, ut jam illi vitæ
 mors præferenda videretur, gemi-
 nos hosce eventus cum fortè recita-
 vissem, idem ipse etiam experiri co-
 gitavit. Ad quod obeundum augu-
 rio quoque confirmatus (erat enim
 augurandi peritus) protinus vinum
 ita medicatum, quod parari jusserat,
 interpidè hausit, nec multò inde po-
 stea ex elephantiasi in lepram dege-
 neravit. Quartus etiam præter hos om-
 nes viperarum venator, dum pri-
 mis abhuc hujus morbi incommodis
 teneretur, me pro salute consuluit,
 quem ego admoni, viperas quas ve-
 naretur, frustratim incisas, anguilla-
 rum more decoctas esitaret, atque ita
 per halitum ægritudo discussa est. A-
 lium præterea divitem virum non no-
 stratem, sed è media Thracia pergama-
 num, in somnio ita jubente, profe-
 ctum Æsculapius admonuit ut me-
 dicamentum è viperis quotidie po-
 taret, atque exterius corpus illiniret:
 ac non multò postea transivit in le-
 pram,

que coquendas esse, quousque prorsus teneriores reddantur, & ab ossibus abscedant. Est etiam accommodatum hoc medicamentum ex viperis, & frequenter bibere æger debet, & si cui cordi sit, cutim eodem intingere. Qui hæc omnia faciunt, quandoque eis evenit, ut squama ex cute excedat, qualem in serpentibus fenestram appellamus. Ad hunc etiam morbum utimur sale theriaco. Hæc omnia à Galeni Methodo, ad Glauconem lib. 2. sunt mutuata. Aëtius 13. cap. 123. sic inquit, mirabile elephantiasis remedium viperarum usus existit, eas verò hoc modo apparatus edere oportet; primo quidem amputato capite & cauda, detracta pelle, exemptisque visceribus, exactè caro aqua pura bis ac ter lota, in olla instar anguillarum coquitur, aqua quidem sufficienter affusa, & oleo modico cum aneto & porro; post sufficientem deinde cocturam, jusculum moderato sale conditur, atque ita ægro

in sole desidenti præbeatur; capite tamen probè valet; neque vero semel tantum, aut bis vyperas edere satis erit, sed sæpe id fiat, cum extra periculum sit, in super & utilitatem afferat, sint tamen viperæ nuper captæ, & ex humentibus locis accipiantur, non falsis, nec montuosis, quibus utamur ad elephantiasim curandam, aut sale viperino quotidie pro liquamentis ad intinctus exhibentes, unà cum obsoniis, suntq; tum sapore, tum odore gratissimi. Ideo Aëtius sermone secundo cap. 7. vyperas sic comestas totum corpus per cutim purgare scribit. Ex his licet cognoscere, hac facultate elephantiasim vyperas esse utilissimas; & ego cum juvenis essem, inquit, expertus sum. Homo quidam elephantiasim correptus abominabilis erat, & grave olens, itaque casa prope vicum extructa erat. Metebant autem in agro vicino messorum, quibus in amphora vinum apportabant, Ubi erat tempus bibendi, messorum

vinum in craterem infundebant, quo cum mortua vipera simul excidebat. Itaque plenum humanitatis opus se facturos credebant majores, si vinum elephantico homini sumendum traderent; melius enim esse videbatur ipsum mori, quàm talem vitam vivere. Verum is epoto vino, mirabili modo sanatus est: etenim univèrsa cutis tumescens veluti ostrearum testorium decidebat, at sub ter mollis erat & apparebat, veluti in locustis & cancris, exutis testa, licet videre, quoniàm & in aliis plurimis idem accidisse veteres memoriæ prodiderunt, & nos etiam multos vipera curatos vidimus, unde & theriacæ ipsas miscemus. Sic ad verbum lib. II. simpl. Galenus: viperarum carnes palam videre est calevacere & exiccare, cum condiuntur velut anguillæ oleo, sale, aneto, & porro, & aqua, servato modo. Quod autem totum corpus per cutim evacuent, discere tibi licebit (candide lector) ex his, quæ ego juve-

juvenis in Asia sum expertus, quæ singulatim deinceps narrabo. Sed historia jam Aëtio relata fuit, & pergit sex historias referre ex lib. de Subfiguratione empirica cap. 12. Paulus quoq; Ægineta in eadem sententia loquutus est. Nonius medicus Junior cap. 232. de elephantiasi pertractans, *pastillos theriacales* ad drachmæ unius pondus exhibet frequenter, & ipsam theriacam. Habemus igitur plenissimam viporarum approbationem in elephantiacis curandis, cui subscribunt Oribasius, Aëtius, Ægineta, Nonius, & si alii ex latinis, etsi Celsus ex latinis lib. 3. cap. 25. scribit Italiae ignotum esse, sed tamen ejus curationem instituit Aurelius Cælius Siccensis libr. 4. *chronion* cap. 1. exactè curationem perscribit ex omnibus ordinat præterea theriacam dandam, quam cuncti Mitridatum appellamus, quæ quidem recuperativa virtute mederi posse perspicitur. Dant etiam vipers

ras mandendas sed præparatas. Tra-
 ctatu. 21. Alpharaicius de lepra egre-
 giè egit, ubi non meminit viperarum
 neque theriaces, cum nondum per-
 venerint ad eos hujusmodi medica-
 menta. Octavius Horatianus lib. 1.
 cap. 31. viperarum meminit pro me-
 dicamento elephantici morbi. Pli-
 nius major, morbi quidem plurimis
 in locis mentionem fecit, sed ex vi-
 peris medicamentum nondum vidi
 locum attigisse. Haliabbas viperam
 lib. 1. antidotorum scripsit præservare
 & curare ab elephantiasi, quam le-
 præ vocat. Avicenna scribit ejus car-
 nes lepræ conferre, & theriacam ma-
 gnam, prima quarti. Serapion ex Ga-
 leno theriacam ex viperæ carnibus
 frequenter assumptam & illitam, val-
 de conferre testatur. Ecce igitur ex
 Græcis optimis auctoribus, & Lati-
 nis & Arabibus medicis, idem reme-
 dium adversus elephantiasim Græ-
 corum vel Arabum maximè appro-
 batum. Ad hos accedit Gariopontus,
 qui

qui libro, & capit. 5. viperinas carnes ab initio sumptas, in perpetuum curare confirmat, & theriacam ipsam commendat: quibus verò hæc affectio inveterata est, tumores depouuntur, & recedere videntur. Jacobus verò Hollerius lib. 1. cap. 61. de vera elephantiasi confirmata loquens, non curatur, inquit, sed recens curari potest & prohiberi; quæ annum non superet recens est. Similiter theriaca & carne viperæ in enarrationibus medicinalibus Valeriola idem affirmat. Joan. Fernel. lib. de part. morbis, & simpl. cap. 19. elephantiasin venenatum morbum esse scripsit, & venenatam qualitatem acquirere. Idem lib. de abditis rerum causis, approbat Fernelius, & sicuti in scriptis nihil relinquere ausus est, sic indicato animi sensu Juliano Constantino Palmerio auditori suo moribundus cum mortuis colluctari voluit, referens se ex viperis nullum elephanticum curasse, uti cap. 9. lib.

L. de elephantiaſi Julianus Palmerius
 tradidit, neminiq̄ue ut erat in votis
 ſucceſſit, propterea que ſiccantibus
 remediis, utendum non eſſe cenſet,
 & idem theriacam prohibere teſta-
 tur; quare hi duo ſibi invicem con-
 traria proferunt; nam Fernelius mor-
 bum hunc venenatum cenſet. Ut eſt
 igitur alexiterium medicamentum,
 theriaca mirè convenit, nec à Ferne-
 lio rectè prohiberi potuiſſet, præci-
 puè cum affectum ad cutim propul-
 ſaret, ſed hi non norunt confirma-
 tum hunc morbum, vel indies calida
 aëris intemperie, vel ciborum peſſi-
 ma qualitate adauctum, evinci peni-
 tus non poſſe, niſi permutata aëris
 ad frigidum temperie, & humectan-
 tibus ac frigidis cibariis præſcriptis
 & aſſumptis, uti ptifana hordeacea,
 lacte, lactuca, endivia, pimpinella,
 cucurbitis, cucumeribus, & frigidis
 fructibus omnibus, carnibus avium
 lacuſtrium elixis aqua potius quam
 vino, avenato, & juſculo viperarum
 cum

cum frigidis herbis condito, uti soncho, acetosa, ocimo. Quapropter tantum abest ut augeatur hic morbus tam contumax, ut etiam tolli longo spatio possit; Primum misso sanguine ex hepatica plurimo, pro viribus tamen ex temperie iterata potius quam unica missione, exhibitisque medicamentis, quæ Alpharanius prescribit & eligit; deinde longo tempore refracto corporis habitu, ad frigidum & humidum, & curari & evinci posse penitus denegari non potest, nisi à parentibus hæditarium ex vitioso semine, membris & particulis ab ortu corruptis, contractus fuerit. Plus ne uni Palmerino testi malefido, quam ipsi Fernelio aliter sentienti credemus? Sed concedamus, Fernesium permutasse sententiam, quid tum? in cibo magis quam in medicamento improbandam esse siccitatem, nonne magis Galeno tot historias ex propria inspectione referenti credendum est;

quibus ut nimia fides haberetur expostulabat, cui reliqui Græci omnes, Arabes, Latini uno ore plenissime assensere, & tot annorum curriculis pluribus experimentis reliqui omnes subscripserunt, quid dubitandum præ anini vecordia, & obcæcato oculorum obtusu, (si res experientia iterum, & tertio confirmari potest.) Sed alia ratione Alexander Trajanus medicus magni nominis, cum de medicamentis ex vipera Fernelium subdubitasse crediderit, pariter de medicamento & cibo seu nutrimento subvereri visus est, & septum seu obstaculum nostræ experientiae obtulit, & sententiæ impedimentum. Sed ille leviter tractationem hanc, potius autoritate quam ratione confirmavit, nam ea de vipera scribit, quæ à communi medicorum omnium, & scriptorum consensu & receptione recedunt, & à vero longissime absunt. Amicus Alexander fuit, multo magis amica veritas, quæ
à me

à me ipso dissentire cogeret, ne dum ab aliis qui non ratione & experientia niterentur, nec firmissimis auctorum sententiis concordibus; sed si contra his omnibus in contrarium obstantibus sola personæ suæ auctoritate leviter confirmat, cogor contra ipsum (petita venia) audacter insurgere. Hic igitur carnes viperarum nō sine gravi periculo lib. quinto capite octavo de victu Romanorum edidisti; quoniam earum continuus usus inducit celerem quoque senectutem, & mortum accersit, quia dum corpus veneno suo in tumorem attollit, hominem recte nutrire non sinit. Ego vero liberè huic seni responderem, singula ejus verba perpendens, quodnam periculum ex esu carniū viperinarum oriretur, si recte præparatis utamur, si sine veneno sunt, tot eis vescuntur populi, si experientia quotidie comprobatur, si jam tot auctoribus approbatur, si ne aliquo vitæ discrimine nos vesci

posse? Auctor cap. 9. ad Pisonem in-
 sitam esse à natura viperinis carnibus
 vim juvandi, earumque virtutem ad
 salutem conferre, quo igitur pacto
 cæcitatem hujus ulus inducet; Si
 scriptorum omnium quorum hucus-
 que evolvimus libros sententiæ no-
 stris experimentis contrarium com-
 probari poterit? quanto melius Dio-
 scorides auctor probatissimus, vipe-
 ræ carnes si cocti, inquit, edantur,
 claritatem oculis afferunt lib. 2. cap.
 16. paulo inferius subjungit, longam
 senectutem agere qui eo cibo ves-
 cuntur; quod Plinius hunc in mo-
 dum lib. 7. cap. 2. confirmavit: Cyr-
 nos Indorum genus Ifigonos tradit,
 annos centenos & quadragenos vi-
 vere; Æthiopas etiam, & Seras existi-
 mat, qui & Athon montem incolunt,
 hos quidem quia viperinis carnibus
 alantur. Cervos tandiu vivere cum
 firma corporum constitutione, tum
 serpentum victu evenire credendum
 est. Ita quoque testudo terrestris vi-
 pera

peraviētitat, qua pasta sine præparatione visceribus per adversantem cunilam natura nocumentum evenenatis partibus feræ sibi proventurum, Basilio magno in hexamero cap. 9. auctore, evitat, quo cibo diutius vivit occultaque proprietate longiorem consueta vitam extendit, ut alia omittam. Cum igitur tuto viperinæ carnes comedantur, & oculorum habitudinem tollant, & claritatem pariant, senium protrahant, & ad centesimum, & quinquagesimum annum traducant vescentes, quo pacto mortem accersent, ut hic asseritur; ratio nostra est non levis, quia corruptos & perniciosos humores extra educit ad cutim, & valentissime propellit, & Galenus lib. II. simp. confirmat. Averrhoes lib. 5. cap. 52. reddit rationem cur lepram curet, propterea, quod (inquit) propellit venenosam materiam ad cutim & corporis pellem, & propterea bibentes & comedentes in eundem af-

fectum cadunt cum vipera, hoc est, in excoriationem cutis, & postea consolidantur; quid clarius quod Palmerianam pruriginem educere, aut evacuare possit. Quod si vipera bis in anno senectam deponit, bis in anno & hac una ratione juventam renovare videatur, ut Poëta quidam arbitratur:

*Anguibus exiit cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus,*

Non video cur homines, qui viperæ carne vescuntur sapius, hac ut a ratione humores noxios propellant, & senectam cum vipera abjiciant, ut Galenus & Averrhois testantur, aut cæcitatem, aut citius mortem incurrant. Hoc addit quod quidem est erroneum, quia corpus veneno suo in tumorem attollunt; quorsum hæc? nimis confusè loquitur; id certe contingit in statu naturæ ipsius viperæ, quando integra est, cum partibus venosis, ut capite & felle cum reliqua carne quispiam vesceretur, ut
dixi,

dixi, tunc maximè inficit, & mortem accerfit, & cæcitatem inducit, sed tunc nec cibus præparatus, nec medicamentum præparatum est: & si habet conjunctam carnem cum facultate alexiteria, tamen nisi prius à calore nativo evincatur agere non potest, sed venenum illicò naturam evincit, & prosterint; propterea alexiterium sua facultate & auxilio frustraretur; venenum enim intus assumptum præcurrit, & vix antidotum conferre posset. Postquam medicorum dogmatibus moniti aures non porrigunt, saltem ex fabellis veritatem agnoscere velint, ex Nicandro & ejus interpretibus recitatis. Mortales olim, ajunt, impetrasse multis precibus à Diis, ut perpetuæ juventutis munere donarentur, atq; ita in posterum nunquam senio contabescerent; sed quandiu viverent, unicuiquam permissum esset integris viribus & florente ætate semper viverent. Hanc igitur simul atque benigni-

nignitate Jovis accepissent, imperi-
tos adeò rerum fuisse, ut eam asino
vectandam commendarint. Hunc
vero siti confectum ad fontem quen-
dam pervenisse, in quo serpens seu
vipera, loci custos, stativam custo-
diam haberet, cumque ibidem bibe-
re facultatem sibi fieri tentasset, à vi-
pera fuisse prohibitum asellum fe-
runt, neque alia conditione permi-
fisse, quam ut illud, quod vehebat o-
nus, angui mercedis nomine concess-
isset; eo inde tempore senecta o-
mnes Viperas bis quotannis abjecta
juvenescere; homines vero senio
confectos emarcescere, ac stolidita-
tis pœnas luere, quod juventutem
tanto studio expetitam & precibus,
adeò negligenter custodissent. So-
phocles etiam hanc annectit fabu-
lam, sub ista tamen latet veritas:
Postquam naturæ nostræ denegatum
fuit longiorem vitæ cursum proro-
gare, saltem homines viperina pru-
dentia aliorum animantium innixos
exemplo,

exemplo, vitæ longioris, & reparan-
 dæ juventutis studio teneri, viperis
 serpentibus ritè paratis vescerentur,
 quæ Soli, & filio Æsculapio attribu-
 tæ sunt, eas pro insignibus gestanti-
 bus, quoniam cum homines in ægri-
 tudines cito consenscant, salubri-
 tate adveniente, quasi deposito spo-
 lio reviviscere videantur. Spectatur
 hoc idem in sole dum ab hyemali se-
 necta ad vernam sese prorepat juven-
 tutem, & à vernali æstiva ad autum-
 nale iterum revoluitur; sic vipera bis
 in anno senectam deponit, vere &
 autumno. Hieroglyphici hominem
 juventuti restitutum viperæ Symbo-
 lo ostendunt. Non est igitur ut à re
 saluberrima deterreamur, quæ toties
 certissimo experimento cognita o-
 lim fuit. Iterum Petronius subjungit,
 tunc hominem nutriri non sinunt;
 ad quod facile respondemus; tantum
 abest ut vipera non sinat nutriri hu-
 manum corpus, si eo modo quo de-
 bet præparata utamur, ut etiam in
 cau-

causa fit, quò facilius & melius purum nutrimentum per uniuersum corpus deferatur, ut in elephantibus contingere jam nouimus. Jam suo iure & sensu vivere potest, cum nemo alius ex tot medicinae auctoribus viperæ beneficia in ægritudine non agnoscat & profiteatur. Alexander Massaria libr. 2. de peste, de vipera ita moderatè scripsit & aptè, & eam difficultatem incuranda elephantiasi non ex parte viperarum provenire, verum ex parte morbi accidere, cum ipse sit omnium contumacissimus & incurabilis, & si sæpius contingat, ut dixit Auerrhoes, ut eorum pellis excorietur tanquam senecta & noua induatur, quæ iterum consenescit; quare tantum in illis remediis insistendum est, ut inveterati, aut ex hæreditario infecto semine contracti renascente cute floridi sæpius appareant, & una hac ratione recurrentem ex naturali intemperie labefacta & ob contumaciam, & specialem
quen-

quendam jecoris affectum sæpius pullulantem, ad cutim trahere commodissimum erit; & internas particulas à prava sarcina sublevare est pariter admodum salubre.

POST QUAM DE CARNE vipera, ut medicamentum est, hucusq; tradidimus, modò de ea tanquam de cibo ex ea comparando, & ejus condimentis secundum variam hominum temperiem & usum.

CAP. XXVIII.

QUOD viperina peculiarem virtutem habet corroborandi concoctivam facultatem tertie quæ in membris perficitur, ejusque usu vitam extendere; sensus custodit, & viventem, ut Avicenna pro-